

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2012. gada 16. maijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis un Sanita Osipova,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu, ko iesnieguši divdesmit 11. Saeimas deputāti Andrejs Klementjevs, Jānis Urbanovičs, Vitālijs Orlovs, Igors Zujevs, Irina Cvetkova, Ivans Klementjevs, Marjana Ivanova-Jevsejeva, Jānis Ādamsons, Boriss Čilevičs, Vladimirs Nikonovs, Aleksandrs Jakimovs, Ņikita Ņikiforovs, Vladimirs Reskājs, Raimonds Rubiks, Sergejs Potapkins, Nikolajs Kabanovs, Viktors Jakovļevs, Valērijs Agešins, Igors Pimenovs, Artūrs Rubiks (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji), par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 69/2012),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu:

- 1) izvērtēt likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkta vārdu „līdz 2011. gada 31. decembrim” (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 91. un 109. pantam un atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no 2011. gada 1. janvāra;
- 2) atzīt 2009. gada 1. decembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” daļā, ar kuru grozīts likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkts, par spēkā neesošu no 2010. gada 1. janvāra;
- 3) atzīt 2010. gada 20. decembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” daļā, ar kuru grozīts likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkts, par spēkā neesošu no 2011. gada 1. janvāra.

Likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punktā tā pašlaik spēkā esošajā redakcijā ir noteikts: „Latvijā un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim un ņemts vērā, piešķirot (pārrēķinot) pensiju, līdz 2011. gada 31. decembrim piešķir piemaksu par katru apdrošināšanas stāža gadu. Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā piešķir un izmaksā piemaksu, kā arī nosaka tās apmēru, kas laika periodā no 2009. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 31. decembrim nedrīkst būt mazāka par 0,70 latiem.”

Pieņemot 2009. gada 1. decembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām””, likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkts bija izteikts šādā redakcijā: „Latvijā un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim un ņemts vērā, piešķirot (pārrēķinot) pensiju, piešķir piemaksu par katru apdrošināšanas stāža gadu. Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā piešķir un izmaksā piemaksu, kā arī nosaka tās apmēru, kas laika periodā no 2009. gada 1. janvāra līdz 2012. gada 31. decembrim nedrīkst būt mazāka par 0,70 latiem”. Tādējādi minēto pārejas noteikumu 41. punktā līdz tam spēkā esošais skaitlis un vārds „2009. gadā” tika aizstāts ar vārdiem un skaitļiem „laika periodā no 2009. gada 1. janvāra līdz 2012. gada 31. decembrim”.

Savukārt ar 2010. gada 20. decembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punktā vārdi „(pārrēķinot) pensiju, piešķir” tika aizstāti ar vārdiem un skaitļiem „(pārrēķinot) pensiju, līdz 2011. gada 31. decembrim piešķir” un skaitlis un vārds „2012. gada” tika aizstāts ar skaitli un vārdu „2011. gada”.

2. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punktā ietvertu vārdu „līdz 2011. gada 31. decembrim” atbilstība Satversmei. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu prasījums par likuma normas atbilstību Satversmei ir piekritīgs Satversmes tiesai.

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 3. punktu tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem. Pieteikumu ir parakstījuši divdesmit 11. Saeimas deputāti. Līdz ar to viņiem ir tiesības iesniegt pieteikumu.

4. Vienlaikus Satversmes tiesas likums noteic, ka lieta pēc divdesmit Saeimas deputātu pieteikuma ierosināma tikai tad, ja pieteikums atbilst arī prasībām, ko pieteikumam izvirza šā likuma 18. pants.

5. Pieteikumā ir ietverts prasījums Satversmes tiesai, sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. un 109. pantam. Līdz ar to pieteikums šajā daļā atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām.

6. Pieteikumā ir ietverts prasījums atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu arī Satversmes 1. pantam un no tā izrietošajiem tiesiskās paļāvības un samērīguma principiem. Tomēr šādam prasījumam pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums. Pieteikumā vienīgi vispārīgi ir norādīts, ka šādi principi izriet no Satversmes 1. pantā ietvertā demokrātiskas republikas jēdziena.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pēc deputātu pieteikuma veicama abstraktā tiesību normu kontrole. Šādā gadījumā pieteikuma iesniedzējiem nav nepieciešams pamatot kādas konkrētas personas pamattiesību aizskārumu, kā tas ir konkrētās tiesību normu kontroles (konstitucionālās sūdzības) ietvaros. Līdz ar to juridiskais pamatojums var balstīties galvenokārt uz normu neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, nepierādot konkrētas personas pamattiesību aizskārumu. Taču ir jābūt prasījuma juridiskajai argumentācijai, un apstāklis, ka pieteikumu Satversmes tiesā iesniedz Saeimas deputāti, neatbrīvo tos no pienākuma sniegt pienācīgu juridisko pamatojumu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 9. punktu un 2011. gada 9. maija lēmuma par lietas Nr. 2011-11-01 ierosināšanu 6. punktu*).

6.1. Pieteikuma juridiskajā pamatojumā Pieteikuma iesniedzēji ir norādījuši, ka atbilstoši tiesiskās paļāvības principam valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekvētām attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu. Savukārt Satversmes tiesa vairākkārt ir atzinusi: lai izvērtētu kādas tiesību normas atbilstību tiesiskās paļāvības principam, nepieciešams noskaidrot, pirmkārt, vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu un, otrkārt, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 23. punktu*). Arī konkrētajā pieteikumā, norādot, ka tiesību norma, iespējams, rada pensiju piemaksu saņēmēju tiesiskās paļāvības

pārkāpumu, ir nepieciešams pamatot abus iepriekš minētos apstākļus. Taču pieteikumā šāds pamatojums nav ietverts.

6.2. Pieteikuma iesniedzēji arī ir norādījuši, ka samērīguma princips noteic, ka gadījumos, kad publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, ir jāievēro saprātīgs līdzsvars starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm. Savukārt Satversmes tiesa vairākkārt ir atzinusi: lai izvērtētu kādas tiesību normas atbilstību samērīguma principam, pieteikumā nepieciešams pamatot, pirmkārt, vai likumdevēja izmantotie līdzekļi ir piemēroti apstrīdētās normas leģitīmā mērķa sasniegšanai, otrkārt, vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, un, treškārt, vai labums, ko gūst sabiedrība, ir lielāks par indivīdam nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu un 2004. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 3. punktu*). Arī konkrētajā pieteikumā, norādot, ka, pieņemot apstrīdēto tiesību normu, iespējams, nav ievērots samērīguma princips, ir nepieciešams pamatot iepriekš minētos apstākļus. Taču pieteikumā šāds pamatojums nav ietverts.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7. Pieteikumā ir ietverts arī prasījums atzīt 2009. gada 1. decembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” un 2010. gada 20. decembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” daļās, ar kurām grozīts likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkts, par spēkā neesošiem attiecīgi no 2010. gada 1. janvāra un no 2011. gada 1. janvāra.

Satversmes tiesa visupirms vērtē konkrētas tiesību normas atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, un vienīgi ar šo vērtējumu ir saistīts nākamais jautājums par attiecīgās tiesību normas spēkā esamību. Taču pieteikumā nav norādīts, kādām augstāka juridiskā spēka tiesību normām abi šie likumi to apstrīdētajās daļās neatbilst. Līdz ar to pieteikums arī šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

n o l ē m a :

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkta vārdu „līdz 2011. gada 31. decembrim” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam” pēc divdesmit Saeimas deputātu pieteikuma (pieteikums Nr. 69/2012).

2. Atteikties ierosināt lietu par likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 41. punkta vārdu „līdz 2011. gada 31. decembrim” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam

3. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz 2012. gada 16. jūlijam iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 1. kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kūtris